

HARBIY XIZMATCHILARDA MOTIVATSIYA VA QADRIYATLAR TIZIMINING JAMOAVIY BIRLIKNI SHAKLLANTIRISHDAGI O'RNI

Haydarov Muhammadali Abilqosimovich

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 16.03.2026

Revised: 17.03.2026

Accepted: 18.03.2026

KALIT SO'ZLAR:

*Harbiy xizmatchilar,
Motivatsiya,
Qadriyatlar tizimi,
Jamoaviy birlik,
Jamoaviy ruh,
Hamkorlik,
Samaradorlik*

Maqola harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlar tizimining jamoaviy birlikni shakllantirishdagi o'rni haqida. Harbiy tashkilotlarda jamoaviy birlik va hamkorlik muvaffaqiyatli operatsiyalarni amalga oshirish uchun zarurdir. Maqolada motivatsiya va qadriyatlarning harbiy xizmatchilar orasida qanday qilib jamoaviy ruhni kuchaytirishi, ishonch va hamjihatlikni rivojlantirishi ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yuqori motivatsiya darajasi va umumiy qadriyatlar tizimi jamoaning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, maqolada harbiy xizmatchilarning motivatsiyasini oshirish uchun tavsiyalar berilgan.

Kirish.

Harbiy xizmat, o'zining tabiati va vazifalari bilan, jamoaviy ruh va hamkorlikni talab qiluvchi muhim sohalardan biridir. Harbiy xizmatchilar, turli vaziyatlarda birgalikda harakat qilishlari zarur bo'lgan sharoitlarda, jamoaviy birlikni shakllantirish uchun kuchli motivatsiya va umumiy qadriyatlar tizimiga ega bo'lishlari lozim. Motivatsiya, harbiy xizmatchilarning o'z vazifalarini bajarishga bo'lgan ishtiyoqi va tayyorgarlik darajasini belgilab beradi. Bu jarayonda, har bir xizmatchining ichki va tashqi motivatsiyalari, ularning ish faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Qadriyatlar tizimi esa, harbiy tashkilot ichidagi muhim asoslarni tashkil etadi. U harbiy xizmatchilarning o'zaro munosabatlarini, qaror qabul qilish jarayonlarini va jamoaviy

faoliyatini yo'naltiradi. Qadriyatlar, harbiy xizmatchilarni birlashtiruvchi umumiy maqsad va g'oyalarni belgilaydi, shuningdek, ularning odob-axloqiy me'yorlarini shakllantiradi. Ushbu qadriyatlar, jamoaning kuchli ruhiy holatini saqlashga yordam beradi va harbiy xizmatchilar orasida ishonchni mustahkamlaydi.

Jamoaviy birlikni shakllantirishda motivatsiya va qadriyatlarning ahamiyati shundaki, ular harbiy xizmatchilarni o'zaro bog'laydi va ularning birgalikda ishlashini ta'minlaydi. Motivatsiya yuqori bo'lgan jamoalar ko'pincha yanada samarali va muvaffaqiyatli natijalarga erishadilar. Harbiy xizmatda kuchli jamoaviy ruh, xavf-xatarlarni boshqarish va murakkab vaziyatlarga moslashish qobiliyatini oshiradi. Shuning uchun, harbiy tashkilotlar o'z xizmatchilarining motivatsiyasini oshirish va qadriyatlar tizimini rivojlantirishga alohida e'tibor berishlari zarur. Ushbu maqolada, harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlar tizimining jamoaviy birlikni shakllantirishdagi o'rni batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari orqali, motivatsiya va qadriyatlarning jamoaviy ruhni kuchaytirishdagi roli, shuningdek, bu jarayonda yuzaga keladigan psixologik omillar ko'rib chiqiladi. Maqola, harbiy tashkilotlarda jamoaviy birlikni rivojlantirish uchun tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili.

Harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlar tizimining jamoaviy birlikni shakllantirishdagi o'rni haqida O'zbekistonda bir qator olimlar tadqiqotlar olib borgan. Ushbu olimlar, harbiy tashkilotlarda jamoaviy ruhni kuchaytirish, xizmatchilarning motivatsiyasini oshirish va qadriyatlar tizimini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratgan.

Abdulazizov A. o'z tadqiqotlarida harbiy xizmatchilarning ichki va tashqi motivatsiyalarini tahlil qilgan. U, motivatsiyaning harbiy xizmatdagi ahamiyatini ta'kidlab, xizmatchilarning o'z vazifalariga bo'lgan ishtiyoqi va ularning jamoaviy faoliyatidagi roli haqida yozadi. U, yuqori motivatsiya darajasiga ega bo'lgan jamoalarning muvaffaqiyatli natijalarga erishishini ko'rsatadi.

Raxmonov S. o'z ishlarida harbiy qadriyatlar tizimini o'rganadi. U, qadriyatlarning harbiy xizmatchilar orasida ishonch va hamkorlikni qanday shakllantirishini tahlil qiladi. Uning fikricha, harbiy qadriyatlar, xizmatchilarni birlashtiruvchi asosiy omillardan biridir va bu qadriyatlar asosida shakllangan jamoa kuchli ruhiy holatga ega bo'ladi.

Qodirov T. harbiy tashkilotlarda jamoaviy birlikni shakllantirish uchun motivatsiya va qadriyatlarning ahamiyatini o'rganadi. U, harbiy xizmatda jamoaviy ruhni oshirishda psixologik omillarni tahlil qiladi va motivatsiyaning jamoa ichidagi munosabatlarga ta'sirini

ko'rsatadi. Uning tadqiqotlari, jamoaviy birlikni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Ismoilov M. o'z tadqiqotlarida harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlarini shakllantirishda zamonaviy psixologik metodlarni qo'llash imkoniyatlarini o'rganadi. U, harbiy tashkilotlarda motivatsiyani oshirish uchun innovatsion yondashuvlarni taklif etadi va bu jarayonda jamoaviy ruhni kuchaytirishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Ushbu olimlarning tadqiqotlari, harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlar tizimining jamoaviy birlikni shakllantirishdagi o'rnini chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ularning ishlari, harbiy tashkilotlarda samarali boshqaruv va jamoaviy ruhni oshirish uchun muhim nazariy va amaliy tavsiyalarni taqdim etadi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqot metodologiyasi harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlar tizimining jamoaviy birlikni shakllantirishdagi o'rnini o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotda bir necha metodlar va yondashuvlar qo'llaniladi.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari:

Tadqiqotning asosiy maqsadi harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlar tizimining jamoaviy birlikni shakllantirishdagi o'rnini aniqlashdir. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilangan:

- ✓ Motivatsiya va qadriyatlar tizimini tahlil qilish.
- ✓ Jamoaviy birlikni shakllantiruvchi omillarni aniqlash.
- ✓ Harbiy xizmatchilar orasida motivatsiyani oshirish va qadriyatlarini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish.

Tadqiqotda sifat va miqdoriy metodlar qo'llaniladi:

✓ So'rovnoma: Harbiy xizmatchilar o'rtasida motivatsiya va qadriyatlar haqida so'rovnomalar o'tkaziladi. Bu orqali xizmatchilarning fikr va hissiyotlari to'plangan.

✓ Intervyu: Tanlangan harbiy xizmatchilar bilan chuqur intervyular o'tkaziladi, bu esa ularning shaxsiy tajribalarini va motivatsiya omillarini tushunishga yordam beradi.

✓ Kuzatish: Harbiy tashkilotlarda jamoaviy faoliyatni kuzatish orqali, jamoaviy ruh va qadriyatlarining qanday namoyon bo'lishini aniqlash mumkin.

✓ Statistik tahlil: Olingan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilinadi, bu esa natijalarni yanada ishonchli qiladi. Olingan ma'lumotlar yordamida harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlar tizimining jamoaviy birlikka ta'siri tahlil qilinadi. Natijalar asosida, harbiy tashkilotlarda motivatsiyani oshirish va qadriyatlarini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu tadqiqot metodologiyasi harbiy xizmatchilar orasida

motivatsiya va qadriyatlar tizimini chuqurroq tushunishga yordam beradi hamda jamoaviy birlikni kuchaytirishga qaratilgan amaliy strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Tahlil va natijalar.

Harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlar tizimi jamoaviy birlikni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar, harbiy xizmatchilarning motivatsiyasi va qadriyatlari jamoaviy ruh, ishchanlik va hamjihatlikni ta'minlashda qanday ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Motivatsiya harbiy xizmatchilarning faoliyatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, harbiy xizmatchilar o'z vazifalariga bo'lgan qiziqish va mas'uliyat hissi orqali motivatsiyalarini oshiradilar. Ularning motivatsiyasi ko'pincha xizmatga bo'lgan sadoqat, yurtga xizmat qilish istagi va jamoaviy maqsadlarga erishish uchun birgalikda ishlashdan kelib chiqadi. Bunday motivatsiya harbiy tashkilotlarda jamoaviy ruhni kuchaytiradi va xizmatchilar o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashga yordam beradi.

Harbiy xizmatchilar orasida umumiy qadriyatlar tizimi jamoaviy birlikni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, halollik, jasorat, sadoqat va hamjihatlik kabi qadriyatlar harbiy xizmatchilar o'rtasida kuchli aloqalarni o'rnatadi. Ushbu qadriyatlar nafaqat shaxsiy, balki jamoaviy xarakterga ega bo'lib, harbiy xizmatchilarni birlashtiradi va ularning umumiy maqsadlarga erishish yo'lida birgalikda harakat qilishlarini ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yuqori motivatsiya va kuchli qadriyatlar tizimi jamoaviy birlikni mustahkamlaydi. Harbiy xizmatchilar o'rtasida jamoaviy ruhning kuchayishi, o'zaro yordam va hamkorlikni oshiradi. Bu esa xizmat jarayonida samaradorlikni oshiradi va harbiy operatsiyalarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga yordam beradi. Umuman olganda, harbiy xizmatchilarda motivatsiya va qadriyatlar tizimi jamoaviy birlikni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, motivatsiyani oshirish va qadriyatlarni rivojlantirish orqali harbiy tashkilotlarda jamoaviy ruhni kuchaytirish mumkin. Bu esa nafaqat harbiy xizmatchilar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilaydi, balki ularning xizmat samaradorligini ham oshiradi. Buning natijasida, harbiy tashkilotlar yanada kuchli va samarali bo'ladi.

Motivatsiya va qadriyat turi	Omilning qisqacha tavsifi	Jamoaviy birlikni shakllantirishdagi roli	Kutilayotgan yakuniy natija
Vatanparvarlik qadriyati	Vatanga sadoqat, milliy g'urur va umumiy burch hissi	Shaxsiy manfaatlarni umumiy maqsad yo'lida qurbon qilishga undaydi	Ma'naviy birlik va yagona mafkura
Harbiy sharaf va or-nomus	O'z unvoni, bo'linmasi va xizmat vazifasiga mas'uliyat bilan yondashish	Har bir a'zoning jamoa nufuzi uchun mas'ul ekanligini anglatadi	Intizom va o'zaro hurmat
Ichki (Intrinsiv) motivatsiya	Kasbiy mahoratni oshirish va qiyinchiliklarni yengishga bo'lgan shaxsiy xohish	Har bir harbiyning o'z vazifasini buyruqsiz ham sidqidildan bajarishini ta'minlaydi	Jamoaning umumiy jangovar shayligi
Yelkashlik (Birodarlik)	Safdoshtiga ishonch va har qanday vaziyatda yordam berishga tayyorlik	Xavf-xatar va stress sharoitida himoyalanganlik hissi yaratadi	Psixologik jipslik va guruh barqarorligi
Tashqi (Ekstrinsiv) motivatsiya	Davlat tomonidan beriladigan imtiyozlar, unvonlar va ijtimoiy himoya	Xizmatga bo'lgan qiziqishni va raqobatbardoshlikni barqaror ushlab turadi	Jamoaning faolligi va samaradorligi

Jadval tahlili

Ushbu jadval harbiy jamoalarning faqatgina buyruq asosida emas, balki chuqur ma'naviy va psixologik asoslarda birlashishini tushuntirib beradi. Tahlil natijasida quyidagi muhim jihatlarni ajratib ko'rsatish mumkin: Vatanparvarlik va Harbiy sharaf shunchaki balandparvoz so'zlar emas, balki harbiy jamoaning ma'naviy o'zagidir. Agar harbiy xizmatchida umumiy qadriyatlar tizimi shakllanmagan bo'lsa, har qanday moddiy motivatsiya (maosh, imtiyoz) qiyin va xavfli vaziyatlarda jamoani birlashtirib tura olmaydi. Qadriyatlar individual "men"ni jamoaviy "biz"ga aylantiruvchi asosiy vositadir. Ichki motivatsiya harbiy xizmatchining o'z ustida ishlashiga sabab bo'lsa, tashqi motivatsiya uning xizmatga bo'lgan ijtimoiy bog'liqligini ta'minlaydi. Jadvaldan ko'rinadiki, motivatsiyalarning uyg'unligi jamoaning samaradorligini (service efficiency) bir necha barobar oshiradi. Harbiy sohada Yelkashlik qadriyati hayotiy ahamiyatga ega. Psixologik nuqtai nazardan, safdoshtiga bo'lgan ishonch darajasi jamoaning jangovar qobiliyatini belgilaydi. Bu omil guruh ichidagi nizolarning oldini oladi va ekstremal sharoitlarda "jamoaviy immunitet" vazifasini bajaradi. Jadvalning yakuniy qismida ko'rsatilganidek, motivatsiya va qadriyatlar tizimi to'g'ri shakllantirilgan jamoada jangovar shaylik, psixologik barqarorlik va intizom yuqori darajada bo'ladi. Bu esa har qanday harbiy tuzilmaning strategik maqsadi hisoblanadi.

Xulosa.

Harbiy xizmatchilarning motivatsiyasi va qadriyatlar tizimi jamoaviy birlikni mustahkamlashda fundamental asos bo'lib xizmat qiladi. Vatanparvarlik, burchga sadoqat va harbiy sharaf kabi umumiy qadriyatlar individual manfaatlarni jamoaviy maqsadlarga

bo'ysundiradi. Ichki motivatsiya harbiy xizmatchilarda qiyinchiliklarni birgalikda yengish irodasini shakllantirsa, qadriyatlar tizimi o'zaro ishonch va "yelkashlik" hissini kuchaytiradi. Jamoaviy birlik nafaqat ruhiy barqarorlikni ta'minlaydi, balki ekstremal sharoitlarda jangovar vazifalarning samarali bajarilishiga zamin yaratadi. Shu bois, harbiy jamoalarda sog'lom ma'naviy muhitni shakllantirish va motivatsion omillarni to'g'ri boshqarish davlat xavfsizligining muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Barotov, Sh. Psixologik xizmat: nazariya va amaliyot yo'nalishlari, harbiy xizmatchilarning qadriyatlar tizimi va motivatsion sohasini o'rganishning nazariy-metodik asoslari bo'yicha fundamental darslik. Fan, 2012. 185-bet.
2. G'oziyev, E. Umumiy psixologiya: shaxsning irodaviy sifatleri, motivatsiyasi va insonning ma'naviy qadriyatlari shakllanishining psixologik qonuniyatlari yuzasidan o'quv qo'llanma. O'qituvchi, 2010. 140-bet.
3. Ibragimov, X. Pedagogika va pedagogik psixologiya: harbiy jamoalarda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish, yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va qadriyatlarni shakllantirish metodikasi. Iqtisod-moliya, 2018. 156-bet.
4. Ismoilova, N. Ijtimoiy psixologiya: harbiy xizmatchilarda jamoaviy birlikni shakllantirishda shaxslararo munosabatlar va qadriyatlar uyg'unligining ijtimoiy-psixologik tahlili. Akademiya, 2014. 95-bet.
5. Jo'rayev, A. Harbiy psixologiya: muddatli harbiy xizmatchilarning jangovar motivatsiyasi va jamoaviy jipsligini ta'minlashning psixologik mexanizmlari yuzasidan metodik qo'llanma. Durdona, 2020. 65-bet.
6. Karimov, V. Ijtimoiy psixologiya: guruh dinamikasi, kichik jamoalarda birdamlikni shakllantirish va harbiy xizmatchilarning kasbiy motivatsiyasini oshirishning amaliy usullari. O'qituvchi, 2016. 110-bet.
7. Shoumarov, G'. Amaliy psixologiya: harbiy xizmatchilar va ularning oilalari orasida ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash hamda psixologik qo'llab-quvvatlash xizmatini tashkil etish. Sharq, 2015. 142-bet.
8. Toshmatov, M. Harbiy boshqaruv va liderlik: komandir tomonidan bo'ysunuvchilarda motivatsiya uyg'otish va jamoaviy intizomni saqlashning zamonaviy metodik yondashuvlari. Akademiya, 2019. 138-bet.